

ZBIGNIEW PRUSINKIEWICZ, URSZULA POKOJSKA
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

VIII MIĘDZYNARODOWE SYMPOZJUM „HUMUS ET PLANTA” W PRADZE

W dniach 29.08—3.09.1983 odbyło się w stolicy Czechosłowacji, w salach wykładowych Wyższej Szkoły Rolniczej (Praga-Suchdol) kolejne, ósme już międzynarodowe sympozjum „Humus et Planta”. Tradycję tych spotkań zapoczątkowała przed ponad ćwierć wiekiem konferencja zorganizowana we wrześniu 1957 roku w Poznaniu przez Polskie Towarzystwo Botaniczne, z inicjatywy wybitnych specjalistów polskich i czechosłowackich.

Z wyjątkiem pierwszego, wszystkie następne sympozja „Humus et Planta” odbywały się już na terenie Czechosłowacji. W związku z rozwojem wielokierunkowych badań nad próchnicą glebową i powszechnie odczuwaną potrzebą umocnienia wzajemnych kontaktów między specjalistami różnych krajów, z biegiem czasu stopniowo wzrastała liczba państw reprezentowanych na tych spotkaniach. W tegorocznym sympozjum w Pradze uczestniczyły 202 osoby z 24 krajów: Austrii, Belgii, Bułgarii, Czechosłowacji, Danii, Egiptu, RFN, Finlandii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Jugosławii, Kanady, NRD, Polski, Rumunii, Stanów Zjednoczonych A.P., Syrii, Szwajcarii, Turcji, Węgier, Wielkiej Brytanii, Włoch i ZSRR.

Poza gospodarzami, reprezentowanymi przez blisko 80 osób, najliczniejsza była delegacja polska (35 osób). Na podkreślenie zasługuje spory udział młodych pracowników nauki.

Otwarcie sympozjum nastąpiło na sesji plenarnej, którą zaszczycił swą obecnością nestor czechosłowackich badaczy humusu, jeden ze współtwórców idei tych spotkań, akademik S. Prát. Do prezydium sesji plenarnej zaproszono m.in. przewodniczącego delegacji polskiej, wice-prezesa Polskiego Towarzystwa Gleboznawczego, prof. dr S. Kowalińskiego. Referat wprowadzający pt. „Aktualne i perspektywiczne znaczenie glebowej materii organicznej dla urodzajności gleb” wygłosił przewodniczący Komitetu Organizacyjnego VIII Sympozjum, prof. dr Bohumir Novak z Instytutu Badawczego Produkcji Roślinnej w Pradze. Na zakończenie swego wystąpienia przedstawił on następującą prognozę dalszego rozwoju badań nad glebową materią organiczną: aktualne będą nadal prace zmierza-

jące do poznania wpływu próchnicy na fizyko-chemiczne właściwości gleb; zyskają na znaczeniu badania roli próchnicy w kształtowaniu fizycznych właściwości gleb; można też oczekiwać, że problematyka biochemicznych przekształceń materii organicznej w glebie przewyższy swym znaczeniem inne kierunki badań.

Pozostałe referaty były podzielone (mniej lub więcej trafnie) na sekcje tematyczne obejmujące następujące zagadnienia: generalne problemy próchnicy, zagadnienia metodyczne, biotransformacja glebowych związków organicznych, właściwości i skład próchnicy, rola próchnicy w genezie gleb, wpływ próchnicy na właściwości gleb i rozwój roślin, detoksykacja technogennych zanieczyszczeń gleby, interakcje humusu z minerałami ilastymi, wpływ próchnicy na efektywność mineralnego nawożenia gleb, rola próchnicy w rekultywacji gleb zdegradowanych i zniszczonych.

Oficjalnymi językami sympozjum były angielski i rosyjski. W dyskusjach pomagały tłumaczki władające biegle obydwoma językami.

Wszyscy uczestnicy sympozjum otrzymali starannie wydane dwa tomy streszczeń referatów (w języku angielskim i rosyjskim), co ułatwiało orientację w całości programu i wybór odpowiedniej sekcji. Pewien „arty-styczny nieład” w pogrupowaniu referatów zmuszał jednak wielu uczestników do częstych wędrówek między audytoriami.

Mimo ograniczonego limitu czasu przydzielonego na poszczególne wystąpienia, większość prelekcji wywoływała mniej lub bardziej ożywione dyskusje. Szczególną uwagę budziły referaty, w których prezentowano nowe metody badań substancji humusowych oraz doniesienia traktujące o mechanizmach procesu humifikacji zarówno w warunkach naturalnych jak i modelowych. W tej grupie duże zainteresowanie wzbudził referat W. Ziehmanna (RFN) dotyczący wpływu zewnętrznych i wewnętrznych powierzchni minerałów ilastych na syntezę związków humusowych.

Tradycyjną specjalnością badaczy czechosłowackich są metody polarograficzne. Na sympozjum przedstawiono kilka referatów, w których metody te zastosowano z powodzeniem do badań organicznej materii glebowej (M. Cvikrová, M. Hrubcová i M. Tomašek) oraz do badań związków modelowych typu kwasów humusowych (F. Pospišil).

Dość liczna grupa referatów poświęcona była procesom biologicznej transformacji opadu roślinnego, resztek poźniwnych, nawozów organicznych, kompostów itp.

Kilka wystąpień poświęcono analizie wpływu zabiegów uprawowych, głównie różnego poziomu nawożenia mineralnego i organicznego oraz wapnowania na zasoby i właściwości próchnicy glebowej. Taką analizę dla niektórych gleb Czechosłowacji przedstawił J. Damaška, dla gleb Finlandii — R. Erviö, dla czarnoziemów i gleb darniowo-bielicowych ZSRR K.W. Djakonova i wsp. T.N. Kułakowskaja i wsp. (ZSRR) na pod-

stawie bogatego materiału doświadczalnego z Białorusi omówiła zagadnienie utrzymania w glebie optymalnych (dla roślin uprawnych) zawartości próchnicy. M. Tomašek (ČSSR) zademonstrował interesujące materiały na temat możliwości oceny zasobów próchnicy w glebach na podstawie zdjęć lotniczych.

Stosunkowo niewiele doniesień dotyczyło charakterystyki próchnic w glebach leśnych. Można tu wymienić referaty V. Avdalović (Jugosławia), K. Foga (Dania), a także H. Dziadowiec oraz Z. Prusinkiewicza i wsp. (Polska).

W krótkim sprawozdaniu nie sposób przedstawić choćby części wielostronnych ujęć, w jakich na sympozjum rozpatrywano problematykę próchnicy glebowej — tym bardziej, że możliwe było wysłuchanie zaledwie części spośród ponad 200 wygłoszonych referatów. W kuluarach sympozjum dominował pogląd, że obrady są przeładowane doniesieniami, które mogłyby być z powodzeniem prezentowane na posterach. Organizatorzy przyrzekli jednak, że jeszcze przed końcem bieżącego roku wydadzą i roześlą pełne teksty wszystkich referatów w kolejnym tomie „Studies about Humus”. Zainteresowanych szczegółami odsyłamy więc do tych materiałów.

Na kończącej sympozjum sesji plenarnej wyświetlono bardzo interesujący barwny film S. Sotakovej z Wyższej Szkoły Rolniczej w Nitrze na temat genezy i roli próchnicy w różnych glebach Czechosłowacji.

Po projekcji filmu prof. B. Novak podsumował wyniki obrad zwracając uwagę na wzrastający udział młodych specjalistów z coraz większej liczby krajów, co dobitnie potwierdza potrzebę i dużą międzynarodową rangę imprezy. Do zadań sympozjów „Humus et Planta” należy m.in. usuwanie barier językowych i terminologicznych. W związku z tym tematem prof. B. Novak przedstawił uczestnikom makietę opracowywanego przez międzynarodowy zespół pod redakcją Z. Prusinkiewicza (Polska) „Wielojęzycznego słownika terminów z zakresu próchnic leśnych”. Na zakończenie prof. Novak zaprosił wszystkich uczestników do Czechosłowacji na kolejne, IX Sympozjum „Humus et Planta”.

W imieniu delegacji polskiej i wszystkich zebranych, podziękowanie Komitetowi Organizacyjnemu złożył prof. dr S. Kowaliński. Z kolei dr F. Andreux (Francja) poinformował zebranych o powstaniu Międzynarodowego Towarzystwa Badania Substancji Humusowych (International Humic Substances Society), którego pierwsze spotkanie odbyło się w sierpniu br. w Colorado (USA).

Na zakończenie sesji plenarnej zebrani przyjęli rezolucję odczytaną w języku rosyjskim przez K.W. Diakonową (ZSRR) i w języku angielskim przez W.S. Wilsona (W. Brytania). W rezolucji stwierdzono m.in. potrzebę dalszych badań nad rolą próchnicy w detoksykacji technogen-

nych skażeń gleb, roślin i żywności, nad dynamiką powstawania i rozkładu substancji organicznych, nad rolą próchnicy w zwiększaniu produktywności gleb. W rezolucji znalazło się też poparcie dla wszelkich wysiłków prowadzących do ujednoczenia terminologii dotyczącej próchnicy, co powinno służyć lepszemu wzajemnemu zrozumieniu badaczy.

Uznano za celowe podtrzymywanie dalszych międzynarodowych kontaktów w zakresie badań nad próchnicą glebową, czemu powinny służyć organizowane co 4 lata sympozja „Humus et Planta” i inne formy współpracy. Zaproponowano zorganizowanie kolejnego sympozjum w Czechosłowacji w roku 1987. Zobligowano czechosłowackich kolegów do zbadania możliwości zacieśnienia związków z Międzynarodowym Towarzystwem Gleboznawczym oraz z nowo powstałym Międzynarodowym Towarzystwem do Badań Substancji Humusowych.

Ostatniego dnia odbyła się wycieczka naukowa do Chomuntova, gdzie zaznajomiono uczestników z wynikami doświadczeń nad rekultywacją gleb w rejonie wielkich odkrywkowych kopalń węgla brunatnego. W drodze powrotnej do Pragi zwiedziliśmy w Duchcovie zamek Valdštejnów z XVII wieku z bogatym muzeum starych mebli i z pamiątkami po słynnym Giovannim Casanovie, który w 1798 r. tu zakończył swój pełen przygód żywot.

Za najważniejszy sukces VIII Sympozjum „Humus et Planta” — poza zorganizowaniem forum dyskusyjnego dla dużej liczby specjalistów z 24 krajów — trzeba uznać stworzenie sympatycznej atmosfery i licznych sposobności nieoficjalnych spotkań, ułatwiających bezpośrednią wymianę doświadczeń oraz umacnianie starych i zawiązywanie nowych, przyjaznych kontaktów naukowych.